

РОЗДІЛ V. ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО; АГРАРНЕ ПРАВО; ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО; ПРИРОДОРЕСУРСНЕ ПРАВО

УДК 349.6: 349.422

ОРГАНІЧНЕ ВИРОБНИЦТВО В УКРАЇНІ ЯК СКЛАДНИК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СПРИЯТЛИВОГО ЖИТТЄВОГО ПРОСТОРУ ЛЮДИНИ В КОНТЕКСТІ ТЕОРЕТИЧНИХ І ПРАКТИЧНИХ ПРАВОВИХ АСПЕКТІВ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ

Піддубна Д.С., к.ю.н., ст. викладач

*Донецький юридичний інститут МВС України,
вул. Степана Тільги, 21, м. Кривий Ріг, Україна
al_su89@meta.ua*

У статті досліджено життєвий простір загалом і його складники. Визначено межі віднесення й роль органічного виробництва в забезпеченні функціонального, сприятливого життєвого простору людини. Ці напрацювання – підґрунтя до успішного, правильного, головне, життєво необхідного втілення в практичних аспектах життя людини.

Ключові слова: органічне виробництво, життєвий простір людини, охорона довкілля, правові аспекти, теоретичні засади, практичні аспекти.

ОРГАНИЧЕСКОЕ ПРОИЗВОДСТВО В УКРАИНЕ КАК СОСТАВЛЯЮЩАЯ ОБЕСПЕЧЕНИЯ БЛАГОПРИЯТНОГО ЖИЗНЕННОГО ПРОСТРАНСТВА ЧЕЛОВЕКА В КОНТЕКСТЕ ТЕОРЕТИЧЕСКИХ И ПРАКТИЧЕСКИХ ПРАВОВЫХ АСПЕКТОВ ОХРАНЫ ОКРУЖАЮЩЕЙ СРЕДЫ

Поддубная Д.С.

*Донецкий юридический институт МВД Украины, ул. Степана Тильги, 21, г. Кривой Рог, Украина
al_su89@meta.ua*

В статье исследованы жизненное пространство в целом и его составляющие. Определены границы отнесения и роль органического производства в обеспечение функционального, благоприятного жизненного пространства человека. Данные позиции рассмотрены в контексте теоретических правовых аспектов охраны окружающей среды. Ведь теоретические наработки – основа к успешным, правильным, главное, жизненно необходимым воплощениям в практических аспектах жизни человека.

Ключевые слова: органическое производство, жизненное пространство человека, охрана окружающей среды, правовые аспекты, теоретические основы, практические аспекты.

ORGANIC PRODUCTION IN UKRAINE AS A COMPONENT OF ENSURING FAVORABLE LIVING SPACE IN THE CONTEXT OF THEORETICAL AND PRACTICAL LEGAL ASPECTS OF ENVIRONMENTAL PROTECTION

Piddubna D.S.

*Donetsk Law Institute of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, Stepana Tilhi Str., 21, Kryvyi Rih, Ukraine
al_su89@meta.ua*

In a scientific paper, the living space as a whole and its components are considered. The boundaries of the classification and the role of organic production to ensure a functional, friendly human living space are determined.

This item is considered in the context of legal protection of theoretical aspects of the environment. After all, the theoretical advances – the basis for successful, correct, and most importantly vital incarnations in the practical aspects of human life.

Showing the original sources, which laid the foundation for the scientific review of the organic production, it is considered that this is definitely a structural unit of housekeeping in the establishment, improvement, maintenance of favourable human living space.

The living space of human and people are in a relationship. A man taking actions that influence the environment in which he lives.

Subsequently, what has been created over the years and begins to multiply the influence of man. Thus, there is a double effect: first, the person creates a problem and then looking for ways to solve it.

In most cases, it becomes the decision of return to the past. But it ignores one small fact – not everything can be turned back, not all things are possible to recover, it is not always possible to eliminate the consequences caused. Human actions must be to deliberate acts, decisions on the impact of the arguments.

Organic production – a forgotten way of agriculture, in fact. But the introduction of modern technologies, the application of new discoveries – without full investigation and certainty about the positive impact it has characterized, to date, degradation of the environment. Continuation becomes vital requirement to take into account, and in some ways, and return to what it was.

On the way to this solution, there are a number of positive factors: social, which include consciousness, education and general attitude to oneself, to others, to life and, therefore, the nature in general; economic factors that can detect even a priority, as the famous phrase "throughout the economy there" is a real place to be. After all, if a person has money, he will choose more responsible approach to the issues of preservation of a favourable environment for the use of measures with a view to the preservation, and so on. In the production process, such a person will choose a more ecological ways, and not think about how and what is possible to save, which would make a profit, that at least in some parts of the override all costs, not to mention the net profit.

Of course, the presence of two of said facts is accompanied by a third one – legal. That is the rule of law shall regulate social relations, provide, and subsequently protect the rights, freedoms and citizen rights. Taking into account the development of normative legal regulation in the field of organic production in Ukraine, there is a real need for its significant improvements. These products can be realized both in the domestic market of the country, and be exported. Export action provides the international requirements. Therefore, organic production is characterized not only by the immediate implementation of the personal non-property rights of a person but also the property rights.

Key words: organic production, human living space, environmental protection, legal aspects, theoretical foundations and practical aspects.

Життєвий простір людини в контексті теоретичних і практичних правових аспектів охорони довкілля, яке за останні роки в Україні, відповідно до статистичних даних, характеризується не надто позитивними показниками, стає спільним спрямуванням дій щодо забезпечення його сприятливості. Одним із елементів реалізації визначеного напрямку з урахуванням потреб збереження як довкілля, так і природи є сьогодні органічне виробництво. Для такого комплексного й системного висвітлення безперечною умовою є розгляд саме теоретичних правових аспектів охорони довкілля, а для її реалізації – визначення практичних моментів, що вміщують ті необхідні дієві кроки, які досягаються шляхом застосування методологічних основ.

Визначений напрям наукового пошуку є специфічним, у деяких аспектах складним на шляху винайдення правильних шляхів урегулювання та висвітлюється в наукових працях як вітчизняних, так і міжнародних науковців не лише за юридичним спрямуванням. Питання охорони навколишнього природного середовища з погляду економіко-правового механізму започатковано працею В.В. Костицького [1]. Теоретично-практичні положення щодо захисту органічної продукції від генетично модифікованих організмів в Україні висвітлила Д.С. Піддубна [2]. Правові позиції регулювання правовідносин у сфері біотехнологій вивчив О.Ю. Піддубний [3]. Певне дослідження щодо органічного сільського господарства в контексті безпеки для людей і навколишнього середовища здійснила А.Ю. Мазурова [4]. Аналіз правових вимог щодо виробництва органічної сільгосппродукції та сировини виконала Т.О. Коваленко [5], а В.Ю. Уркевич дослідив теоретичне бачення принципів виробництва органічної сільськогосподарської продукції в Україні [6].

Попри наявне наукове напрацювання, яке характеризується фрагментарним висвітленням напрямку органічного виробництва в тому числі й із позицій його комплексності та взаємозалежності, стає виправданим, своєчасним і актуальним дослідження визначеної площини комплексно. Окрім того, виправдовує дослідження й низка інших фактів. Поміж них можемо виокремити євроінтеграційний напрям України, згідно з яким національне

законодавство має бути проведено у відповідність до європейського; напрям аграрної політики держави – поширення, підтримка органічного виробництва; економічна зумовленість, яка надає змогу здійснювати експорт органічної продукції, тим самим сприяти досягненню певних позицій, які впливають на економічне забезпечення України; цей вид виробництва створює підґрунтя для здійснення не лише його, а утворення більш розгалуженого спектру, а саме господарювання. Саме останній вид ще не знайшов наукового висвітлення на наукових теренах держави. Зазначене – це лише першочергові важелі, які зумовлюють актуальність і висвітлюють напрями, що мають бути науково досліджені з метою запропонування подальших шляхів удосконалення.

У контексті визначеної теми задля її досягнення та максимального висвітлення визначено такі завдання: безпосереднє розуміння життєвого простору людини, охорони довкілля, важливості теоретичних напрацювань і їх ефективне подальше втілення в практичне життя в межах розвитку органічного виробництва в Україні.

Передусім необхідно чітко зрозуміти, що таке загалом «життєвий простір». Термінологічне забезпечення завжди знаходиться в межах тих визначальних критеріїв, які надають підстави для подальшого правильного розуміння, а отже, впливає на правильність застосування, на якість розроблення належних пропозицій щодо вдосконалення, якщо така потреба існує, тощо. Саме тому, перш ніж пропонувати певне законодавче розроблення чи певні зміни до чинного законодавства, потрібно чітко усвідомлювати ті ситуації, які в майбутньому зазнають урегулювання.

Сьогодні існують деякі закріплені позиції щодо розуміння поняття «життєвий простір». Зазвичай термін «життєвий простір» уживають у поєднанні зі словом «організація», розуміючи при цьому «наведення порядку на своєму робочому місці, розподіл робочого часу та інші заходи, пов'язані із самоорганізацією» [7]. Так, із погляду психологічних наук «життєвий простір» розглядається Куртом Левінім – психологом, що ввів термін «життєвий простір» як усі фактори, які впливають на свідомість особистості, на її уявлення про світ як єдине ціле [7]. Отже, «життєвий простір» залежить від розвитку особистості, впливає на формування її світогляду. І з такою позицією цілком можливо погодитися, і саме такий напрям має лежати в основі дій, спрямованих на розвиток особистості. Її формування починається з моменту народження й закінчується смертю, а ланцюг елементів, які по житті сприяють розвитку та формуванню, має враховувати такі вже встановлені факти. Цілком справедливим видається те, що сьогодні робиться наголос на тому, що під час висунення пропозицій, пропонування нових концепцій, ідей тощо особистість має бути сама високоосвічена, володіти практичною потребою регульованих ситуацій, а напрями покращення мають бути спрямовані на досягнення реальних результатів.

Не лише з позицій психології визначається досліджуваний термін. Про «життєвий простір» говорять і як про середню площу, що припадає на одну особину популяції; під час розгляду людського суспільства життєвий простір – територія, необхідна для задоволення потреб однієї людини за певних соціально-економічних умов [8]. При цьому на теренах Європейського Союзу, Сполучених Штатів Америки робиться визначення певних гектарів, критерій площі вважається «життєвим простором» і закріплюється для певних цілей: для виробництва їжі, для вирощування технічних культур, для підтримки якості середовища й відпочинку, урбанізації (будинку, дороги) [8]. Із дослідженого випливає висновок, що «життєвий простір» людини буде становити всі ті види діяльності, господарювання та звичайних дій, які здійснює людина з метою свого функціонування. Така ситуація зберігатиметься й під час забезпечення «життєвого простору» людини в межах охорони довкілля: відслідковується практичний напрям, у межах розробок доктрин, парадигм, пропозицій тощо – теоретичний напрям. При цьому «життєвий простір» людини зазнає впливу відповідних факторів: біологічних, хімічних, фізичних, промислових тощо, що, у свою чергу, створює підґрунтя для поняття «сприятливий життєвий простір». Адже саме «сприятливий» відображає те середовище, у якому людина може існувати в умовах

незмінності природи. Якщо ж відбувається відповідний вплив, відповідні зміни тощо, виникає можливість стверджувати як про критерії сприятливості, так і констатацію несприятливості життєвого простору. Поєднання термінів «сприятливий простір» і «життєвий простір», окрім зазначеного, зумовлюється й тими видами, процесами, фактами, які надають підстави виділяти види, межі, чинники тощо сприятливості.

Ураховуючи зазначене, а також те, що органічне виробництво спрямоване як на покращення продукції (сировини) безпосередньо, так і зміну негативного впливу на обґрунтований, пом'якшений процес господарювання, який буде спрямований на збереження природи, її складників, прав і свобод, життя і здоров'я людини, тварин, рослин, розгляд життєвого простору саме в поєднанні з органічним виробництвом в Україні стає доведеним і потребує лише подальших досліджень із висвітленням отриманих результатів. Відповідно до Закону України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини» [9], у межах надання термінологічного пояснення терміна «виробництво органічної продукції (сировини)» зазначається мета – збереження та відновлення природних ресурсів. На нашу думку, саме останні й становлять частину життєвого простору людини, а їх показники і стан визначають «сприятливість життєвого простору».

Теоретичне положення щодо відповідності законодавчих актів один одному дає можливість констатації взаємозалежності між охороною довкілля й «життєвим простором» людини, його станом. Відповідно до Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» [10], в його преамбулі закріплено: «Охорона навколишнього природного середовища, раціональне використання природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки життєдіяльності людини – невід'ємна умова сталого економічного та соціального розвитку України; з цією метою Україна здійснює на своїй території екологічну політику, спрямовану на збереження безпечного для існування живої і неживої природи навколишнього середовища, захисту життя і здоров'я населення від негативного впливу, зумовленого забрудненням навколишнього природного середовища, досягнення гармонійної взаємодії суспільства і природи, охорону, раціональне використання і відтворення природних ресурсів» [10]. Сам Закон [10] спрямований на визначення правових, економічних і соціальних основ організації охорони навколишнього природного середовища в інтересах нинішнього та майбутніх поколінь. У законодавстві про охорону навколишнього природного середовища визначено, окрім спеціального законодавчого акта, також і земельне, водне, лісове законодавство, законодавство про надра, про охорону атмосферного повітря, про охорону й використання рослинного і тваринного світу тощо спеціальними актами. Такі нормативно-правові позиції чітко підтверджують комплексність і системність, а врахування органічного господарювання загалом із використанням у ньому всіх складників дає змогу говорити про правильне поєднання дослідження та важливість запровадження органічної діяльності, її постійної підтримки, спрощення бар'єрів. Черговим виявом такого підтвердження є й передбачені статтею 3 Закону [10] основні принципи охорони навколишнього природного середовища: «... пріоритетність вимог екологічної безпеки, обов'язковість додержання екологічних стандартів, нормативів та лімітів використання природних ресурсів при здійсненні господарської, управлінської та іншої діяльності; гарантування екологічно безпечного середовища для життя і здоров'я людей; екологізація матеріального виробництва на основі комплексності рішень у питаннях охорони навколишнього природного середовища, використання та відтворення відновлюваних природних ресурсів, широкого впровадження новітніх технологій; збереження просторової та видової різноманітності і цілісності природних об'єктів і комплексів; науково обґрунтоване узгодження екологічних, економічних та соціальних інтересів суспільства на основі поєднання міждисциплінарних знань екологічних, соціальних, природничих і технічних наук та прогнозування стану навколишнього природного середовища; вирішення питань охорони навколишнього природного середовища та використання природних ресурсів з урахуванням ступеня антропогенної змінності територій, сукупної дії факторів, що

негативно впливають на екологічну обстановку» [10]. Зазначені позиції законодавства разом з аналізом «життєвого простору» дали підстави для погодженого виділення критеріїв розмежування й розуміння останнього. На підтвердження дослідження «життєвого простору» з позиції психології та розвитку самосвідомості можна навести статтю 7 Закону [10]: «Підвищення екологічної культури суспільства і професійна підготовка спеціалістів забезпечуються загальною обов'язковою комплексною освітою та вихованням в галузі охорони навколишнього природного середовища, в тому числі в дошкільних дитячих закладах, в системі загальної середньої, професійної та вищої освіти, підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів; екологічні знання є обов'язковою кваліфікаційною вимогою для всіх посадових осіб, діяльність яких пов'язана з використанням природних ресурсів та призводить до впливу на стан навколишнього природного середовища» [10].

Подібні нормативно-правові позиції можемо констатувати й в іншій нормативно-правовій базі, а саме: Земельному кодексі України [11] (завданням земельного законодавства є регулювання земельних відносин з метою забезпечення права на землю громадян, юридичних осіб, територіальних громад і держави, раціонального використання й охорони земель), Водному кодексі України [12] (водні ресурси забезпечують існування людей, тваринного й рослинного світу, є обмеженими та уразливими природними об'єктами; в умовах нарощування антропогенних навантажень на природне середовище, розвитку суспільного виробництва і зростання матеріальних потреб виникає необхідність розробки й додержання особливих правил користування водними ресурсами, раціонального їх використання та екологічно спрямованого захисту; Водний кодекс у комплексі із заходами організаційного, правового, економічного й виховного впливу сприятиме формуванню водно-екологічного правопорядку та забезпеченню екологічної безпеки населення України, а також більш ефективному, науково обґрунтованому використанню вод і їх охороні від забруднення, засмічення й вичерпання), Лісовому кодексі України, Законі України «Про охорону атмосферного повітря» [13] (атмосферне повітря є одним із основних життєво важливих елементів навколишнього природного середовища; закон спрямований на збереження та відновлення природного стану атмосферного повітря, створення сприятливих умов для життєдіяльності, забезпечення екологічної безпеки й запобігання шкідливому впливу атмосферного повітря на здоров'я людей і навколишнє природне середовище; закон визначає правові й організаційні основи та екологічні вимоги в галузі охорони атмосферного повітря), Законі України «Про охорону земель» [14] (визначає правові, економічні й соціальні основи охорони земель з метою забезпечення їх раціонального використання, відтворення та підвищення родючості ґрунтів, інших корисних властивостей землі, збереження екологічних функцій ґрунтового покриву й охорони довкілля тощо).

У результаті здійснення наукового пошуку в межах визначеної теми можна виділити підстави визначення «життєвого простору»: психологічні, соціальні, економічні, правові. З урахуванням сфер застосування можемо виокремлювати життєвий простір у сільському господарстві, життєвий простір промисловості тощо; з урахуванням суб'єктного складу та міжнародного підходу до забезпечення життя і здоров'я рослин і тварин – життєвий простір людини, життєвий простір тварин, рослин, комах, грибів і вірусів тощо; з огляду на критерії й наслідки їх впливу на життєвий простір, можливо говорити про «сприятливий життєвий простір». Ці критерії для створення розгалуженої кваліфікації не характеризуються єдністю, цілком виправдано можливе подальше розширення. Формування підґрунтя для «життєвого простору» має відбуватися з урахуванням низки фактів, які у своїй сукупності дають підстави для його сприятливості, будуть елементами на шляху практичного й теоретичного закріплення охорони довкілля. Поряд із тим сьогодні в Україні розроблено низку нормативно-правових актів щодо охорони елементів довкілля: земельних, водних, лісових ресурсів, атмосферного повітря тощо. Оскільки здійснення органічного господарювання, у тому числі й органічного виробництва, безпосередньо пов'язано із зазначеними складниками довкілля, процес удосконалення правових норм має відбуватися виключно згідно із

системним підходом, у постійній динаміці та аналізі сучасного їх стану, викликаний потребою практичного життя, що в більшості зумовлюється економічною характеристикою.

ЛІТЕРАТУРА

1. Костицький В.В. Економіко-правовий механізм охорони навколишнього природного середовища : теорія та практика : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. докт. юрид. наук : спец. 12.00.06 «Земельне право ; аграрне право ; екологічне право ; природоресурсне право» / В.В. Костицький ; Інститут держ. та права імені В.М. Корецького. – К., 2004. – 52 с.
2. Піддубна Д.С. Правове забезпечення захисту органічної продукції від генетично модифікованих організмів в Україні : [монографія] / Д.С. Піддубна. – Кривий Ріг : Вид. Р.А. Козлов, 2015. – 373 с.
3. Піддубний О.Ю. Проблеми правовідносин у сфері біотехнологій : [монографія] / О.Ю. Піддубний. – К. : Ірідіум, 2014. – 352 с.
4. Мазурова А.Ю. Органическое сельское хозяйство : безопасность для людей и окружающей среды / А.Ю. Мазурова // Вестник Российской академии естественных наук. – 2008. – № 1. – С. 58-62.
5. Коваленко Т. Виробництво органічної сільгосппродукції та сировини / Т. Коваленко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.agro-business.com.ua/u-pravovomu-poli/2107-vyrobnystvo-organichnoii-silgospproduktiii-ta-syrovyny.html.
6. Уркевич В.Ю. Про принципи виробництва органічної сільськогосподарської продукції в Україні / В.Ю. Уркевич // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. – 2014. – Вип. 197. – Ч. 1. – С. 56-63.
7. Життєвий простір [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://wjournal.com.ua/zhittevij-prostir.html>.
8. Життєвий простір [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.eco-live.com.ua/eco-term/zhitt-vii-prost-r>.
9. Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини : Закон України від 3 вересня 2013 року (в ред. від 5 квітня 2015 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/425-18/page>.
10. Про охорону навколишнього природного середовища від 25 червня 1991 року (в ред. від 1 лютого 2017 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>.
11. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 року (в ред. від 1 січня 2017 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>.
12. Водний кодекс України від 6 червня 1995 року (в ред. від 1 лютого 2017 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/213/95-%D0%B2%D1%80>.
13. Про охорону атмосферного повітря : Закон України від 16 жовтня 1992 року (в ред. від 4 серпня 2016 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2707-12>.
14. Про охорону земель : Закон України від 19 червня 2003 року (в ред. від 27 червня 2015 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/962-15>.

REFERENCES

1. Kostytskyi, V.V. (2004), "Economic and legal mechanism for environmental protection : theory and practice", Thesis abstract for Doct. Sc. (Jurisprudence), 12.00.06, V. M. Koretsky Institute of State and Law, Kyiv, Ukraine.

2. Piddubna, D.S. (2015), *Pravove zabezpechennya zakhystu orhanichnoyi produktsiyi vid henetychno modyfikovanykh orhanizmiv v Ukraini : monohrafiya* [Legal protection of organic products from genetically modified organisms in Ukraine : monograph], Vyd-vo R.A. Kozlov, Kryvyi Rih, Ukraine.
3. Piddubnyi, O.Yu. (2014), *Problemy pravovidnosyn u sferi biotekhnolohiy : monohrafiya* [Legal relationships' issues in biotechnology : monograph], Iridium, Kyiv, Ukraine.
4. Mazurova, A.Yu. (2008), "Organic agriculture : safety for people and the environment", *Vestnik Rossiyskoy akademii estestvennykh nauk*, no. 1, pp. 58–62.
5. Kovalenko, T. "Production of organic agricultural products and raw materials", available at : www.agro-business.com.ua/u-pravovomu-poli/2107-vyrobnytstvo-organichnoii-silgospproduktsiii-ta-syrovyny.html.
6. Urkevych, V.Yu. (2014), "On the principles of production of organic agricultural products in Ukraine", *Naukovyi visnyk Natsionalnoho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannya Ukrainy*, iss. 197, part. 1, pp. 56–63.
7. "Living space", available at : <http://wjournal.com.ua/zhittevij-prostir.html>.
8. "Living space", available at : <http://www.eco-live.com.ua/eco-term/zhitt-vii-prost-r>.
9. "On Production and Turnover of Organic Agricultural Products and Raw Materials" : Law of Ukraine on 03 September 2013 (in force as of 05 April 2015), available at : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/425-18/page>.
10. "On Environmental Protection on 25 June 1991 (in force as of 01 February 2017)", available at : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>.
11. "Land Code of Ukraine on 25 October 2001 (in force as of 01 January 2017)", available at : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>.
12. "Water Code of Ukraine on 06 June 1995 (in force as of 01 February 2017)", available at : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/213/95-%D0%B2%D1%80>.
13. "On Air Protection" : Law of Ukraine on 16 October 1992 (in force as of 04 August 2016), available at : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2707-12>.
14. "On Land Protection" : Law of Ukraine on 19 June 2003 (in force as of 27 June 2015), available at : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/962-15>.

УДК 349.6: 502.55: 340.134

ШКОДА, ЗАПОДІЯНА ВНАСЛІДОК ПОРУШЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ЗАКОНОДАВСТВА: СУТНІСТЬ І КОМПЕНСАЦІЯ

Бабенко М.В., аспірант

*Національний гірничий університет, просп. Дмитра Яворницького, 19, м. Дніпро, Україна
bmv281976@gmail.com*

Стаття присвячена теоретичному дослідженню сутності й змісту поняття шкоди, заподіяної внаслідок порушення екологічного законодавства, та окремих питань щодо її компенсації. На підставі аналізу провідних наукових позицій у галузі екологічного права й правових положень національного, європейського та міжнародного законодавства щодо питань екологічної шкоди та її компенсації визначається сутність шкоди, заподіяної внаслідок порушення екологічного